

Поштовани академиче Кузмановићу, изасланиче предсједника Републике, куме наше крсне славе и велики пријатељу нашег факултета,

Поштовани сенаторе Републике Српске, професоре Томићу,

Поштовани народни посланици у Народној скупштини Републике Српске,

Поштовани проректоре Универзитета у Источном Сарајеву,

Поштовани декане Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици,

Поштовани продекани Правног факултета,

Поштовани професори и сарадници односно асистенти Универзитета у Источном Сарајеву,

Поштовани представници општина и градова у Републици Српској,

Поштовани и драги магистри правних наука и магистри права,

Поштовани и драги дипломирани правници,

Поштовани родитељи наших магистара правних наука, магистара права, и наших дипломаната, које данас промовишемо,

Поштовани гости!

Ово је заиста велики и прелеп дан у седамдесетогодишњој историји овог факултета. Они који се баве социјалном психологијом, психологијом, политологијом, кажу да сваки човек по својој природи тежи признању својих достигнућа, одговарајућем вредновању својих дела и кажу да је једна од веома лоших ситуација коју човек може да доживи она кад за добра дела не добија никакву награду или признање. Награда може да буде лепа реч оних који уоче добро дело и успешан рад, награда може да буде и већа и ми смо данас доживели да добијемо највише признање које се у Републици Српској додељује за изузетан допринос, како то стоји у закону, у привредној области, науци, култури и образовању. Могу да кажем да смо сви ми, запослени и студенти, срећни због тога, доживели смо онај час у коме наше дело које је велико, које је добро, које је било на друштвену ползу, а видећемо и зашто, доживело своје коначно признање и своју сатисфакцију. Изасланик предсједника Републике рече да оваква одликовања не падају са неба и заиста не падају са неба, нису ни нама пала са неба. Радује нас да је установа односно државна институција која је уставни носилац и показатељ јединства Републике, заједно са онима који су то предсједнику Републике предложили, увидели да овај факултет то свим својим досадашњим делом заслужује. Наравно да смо због тога срећни и да ћемо веома поносно и достојанствено носити ово признање, јер оно је не само признање

за оно што смо до сада учинили, оно је заиста и једна велика обавеза, али и подстрек да тако наставимо и да, ако је то могуће, свим својим силама даље учвршћујемо и унапређујемо овај факултет и на тај начин учвршћујемо и унапређујемо Универзитет у Источном Сарајеву и цео источни део Републике Српске. Тако доприносимо опстанку и вечном трајању ове творевине која је из народне муке истекла.

Име одликовања које смо добили обавезује још више, јер нити је одликовање пало са неба, нити је Његош у наш народ пао са неба. Његово дело, његова народна и српска одређења, његово књижевно дело, нарочито *Луча микрокосма* и *Горски вијенац*, уз име Републике Српске обавезују још више. На крају овог обраћања поводом захвалности председнику Републике и Републици Српској, јер председник оличава Републику Српску, морам да кажем да ми који смо запослени мислимо да смо то одликовање заслужили и да је дошло у право време. Овај факултет данас слави седамдесту годишњицу свог постојања. Законом Народне скупштине Босне и Херцеговине од 26. августа 1946. године основан је Правни факултет, у општем току федерализације до тада унитарне и монархијски уређене Југославије. Можда ће неко довести у питање седамдесету годишњицу коју данас прослављамо. Можда ће неко недовољно упућен, али и недовољно објективан, казати да данас треба да прослављамо двадесет четврту годишњицу.

Међутим, такве оцене заправо не стоје због најмање два вредна и велика разлога. Први од њих је већ заиста само летимичан поглед на листу наставника и асистената који су радили на Правном факултету Универзитета у Сарајеву од лета господњег 1946. до лета господњег 1992. И видети то говорим без имало једа, без имало жучи, без имало негативног разликовања, то ми није намера, нисам то никада чинио, али сам у часу када је народ био угрожен остао са својим народом. Кажем ово без имало жучи, али гледајући ту листу видећемо да више од половине оних који су проносили углед и име, развијали и уносили Правни факултет Универзитета у Сарајеву беху наставници и сарадници српске националне припадности. То је први разлог. У том првом разлогу не треба никад сметнути с ума да је то било доба када су сви они са припадницима свих других нација на том факултету градили један снажан, респектабилан и угледан факултет који је на листи овдашњих факултета објективно долазио одмах иза три најстарија факултета у ондашњој Југославији, иза Београда, Загреба и Љубљане. Но, то барем у том делу срећно време је деведесет друге године нестало како је нестало и ондашњи Универзитет у Сарајеву. Због тога што су скоро сви наставници српске и сви сарадници српске националне припадности, али и ово ненаставно особље тог Универзитета напустили Сарајево, и то више није био онај Универзитет који је постојао управо онакав какав сам рекао да је постојао до 1992. године. Они су, наравно, у садејству са ондашњим властима Републике Српске успели да издејствују покретање процеса да се један део Универзитета у Сарајеву кога су чинили наставници и сарадници и наставно особље српске националне припадности издвоји и да се формира нови Универзитет Републике Српске у Сарајеву, како је гласио први назив нашег Универзитета. Те две чињенице неспорно говоре да ми

јесмо баштинци тог српског удела који је био равноправан, частан, пријатељски и другарски са припадницима свих других нација до 1992. године и да ово што је после тога настало са правом баштини традицију насталу 1946. године. У тих седамдесет година наш факултет је пребродио две фазе, а у те две фазе смо деловали у две државе, независне, суверене и самосталне. Једна беше Социјалистичка Федеративна Република Југославија, која је у свом постојању мењала своје име, друга беше Босна и Херцеговина. Живели смо и радили у две федералне јединице тих федералних држава, у Социјалистичкој Републици Босни и Херцеговини, а послије тога у Републици Српској. Прва фаза је трајала до 1992. године и тада је факултет уз помоћ ондашњих југословенских власти успео да изгради своју кадровску структуру и стекне све оно што је потребно за рад.

Тај факултет је до 1992. године, уз постојање али дужно поштовање правним факултетима у Бањалуци и Мостару, ипак био стожер правног образовања у ондашњој Босни и Херцеговини и стожер целокупне правничке професије са свим њеним занимањима и подзанимањима. Он је скоро три деценије био једини такав расадник правничке професије и њених припадника. До 1992. године стекао је заиста завидан углед. На њему је радила цела плејада изузетно угледних, успешних, цењених, не само у Југославији него и ван њених граница, наставника и сарадника. Неколико уџбеника истакнутих наставника тог факултета кориштени су на скоро свим факултетима у ондашњој Југославији. Тај факултет је осим дипломираних правника однеговао и неколико генерација магистара правних наука и дао је и у том погледу заиста изузетан допринос и ондашњој Југославији и ондашњој Босни и Херцеговини и свим институцијама које захтевају правничку професију. Добар део њених наставника учествовао је у раду највиших државних органа, а један број њих имао је и значајну улогу у свим уставним променама које су у ондашњој земљи извршене. Неки од њих су се и противили оним променама, злосрећним или срећним, историја за сто година ће показати, које су почеле 1967. године конфедерализацијом ондашње Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Раздобље од 1990. до 1992. године ће и моја генерација и генерација пре, као и генерација после памтити по расцепу државе, по расцепу националних и људских односа и по расцепу свих система. Злосрећан положај српског народа у тим временима, који је изгледа једини хтео и волео ту Југославију, јер је за њу заиста највише дао у њена два стварања, није успео да је сачува јер је жеља за сецесијом других и за посебностима била већа од тога. У таквој ситуацији, посебно тежак положај имали су Срби у Хрватској и у Босни и Херцеговини. Срби у Хрватској нису имали ону снагу коју смо имали ми овдје у Републици Српској и дубоко сам убеђен, да нисмо имали ту снагу, доживели бисмо судбину Срба из Хрватске. Мислим да је то и био део плана који није остварен благодарећи снази коју смо показали и братској помоћи коју су нам пружали наши сународници из Републике Србије. Из тог покрета настала је Република Српска, а у њему се и родио и Универзитет Републике Српске у Сарајеву, данашњи Универзитет односно, раније Универзитет у Српском Сарајеву и данашњи Универзитет у Источном Сарајеву.

Хиљаду деветсто деведесет и друге беше донесен закон односно одлука о којој сам говорио, а 1994. почео је да ради овај факултет јер је одговарајући управни орган констатовао да су испуњени сви услови за његов рад. Носиоци васкрсења тог дела Правног факултета из Сарајева овде били су веома угледни већ стари наставници тог факултета чија имена заиста треба изговарати са поштовањем и у стојећем положају. То су проф. др Богдан Лоза, први декан овог факултета, проф. др Гашо Мијановић, први предсједник Уставног суда Републике Српске, потом проф. др Дубравка Алагић и проф. др Вера Чучковић. Они су се задржали на овом подручју и први су притекли у помоћ, а прво поменуто троје одиграло је посебну улогу у стварању темеља за рад овог факултета. Њима су се касније придруживали проф. др Драгана Кнежић Поповић, проф. др Милан Томић, проф. др Милимир Мучибабић и негде пре Драгане Кнежић и ја. Ми који смо у томе учествовали смо онај део који са правом каже да смо се издвојили из Правног факултета Универзитета у Сарајеву и формирали Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву. Од тада па до данас, уз нас и покојне професоре Лозу и Мијановића, стасали су и наши нови асистенти, доценти, тако да очекујемо да ћемо за две до четири године најдаље имати своје наставнике на свим наставним предметима и довољан број асистената који ће обезбедити несметану генерацијску промену која мора наступити, а наступиће ускоро и за нас, јер време заиста брзо протиче.

Факултет је почео свој рад у просторијама Хотела „Србија“ на Илици. Ту је остао тек неких годину и нешто дана, а не треба заборавити да се налазио неких шест стотина метара од прве ватрене линије. Ондашње власти општине Илица су радиле много да факултет у таквим околностима ради. Управни органи Републике су помагали колико се могло и тај рад је текао на најбољи могући начин у датим околностима. По нашем неуспелом покушају да најмање за шест месеци одложимо предају доњег дела града Федерацији Босне и Херцеговине, водили смо преговоре о томе. Сви су одбијали, нарочито господин Михаил Штајнер, који је тада већ био виђен као замјеник високог представника за Босну и Херцеговину. Факултет је морао да буде измештен и нашао је своје ново прибежиште и седиште у паљанској општини и ту је до данас. Факултет је у периоду између 2001. и 2003. године био изложен покушајима да се његово седиште премести у зграду Електротехничког факултета, међутим успели смо томе да одолимо. Нашли смо да сви разлози постоје да овај факултет овде остане. Овај факултет, као и друга три факултета која делују у Палама, сасвим сигурно су допринели да Пале добију младеначки израз, јер да није ова четири факултета, Пале би на жалост и на нашу несрећу због објективних социјалних и економских околности остале празне и град људи старије генерације. Испоставило се да смо ми који смо се томе опирали имали ипак добре разлоге и добру представу о томе шта треба чинити.

У Палама смо, као што сви знате, радили у кино сали фабрике Фамос. То је некад била једина и елитна кино сала у Палама. Радили смо под заиста тешким околностима. Није било грејања, студенти прве године који су седели у кино сали, слушали предавања

излазили су са промрзлинама првог степена после сваког часа. Учионица друге године је имала неких девет квадрата, учионица треће године седам, учионица четврте године неких шест квадрата. У тим просторијама радили смо до 2004. године, јер смо успели да изградимо нову зграду. То смо урадили уз помоћ министра Гојка Савановића, кога заиста увек са много уважавања спомињем, јер је исказао велико разумевање и издвојио из буџета 1.739.000 КМ за изградњу ове зграде. Помогao нам је и Град Српско, данас Источно Сарајево, који нам је предао на стогодишњу употребу ову још недовршену конструкцију зграде у којој је требало да седе представници Републике Српске у заједничким органима, која је имала књиговодствену вредност од 950.000 КМ. Помоћ је указала и Општина Пале у износима који су за њих били прихватљиви и могући, али је и Правни факултет начинио прави и јединствени подвиг. То нећете наћи нигде и то нико није урадио осим овог факултета јер је сам Правни факултет уложио око 1.060.000 КМ властитих средстава од школарина, административних прихода које студенти плаћају, да би зграда била довршена.

Факултет је платио око 290.000 КМ за остале грађевинске радове и својим средствима опремио целу зграду. Опремање је значило куповање и инсталирање два лифта и опремање свих просторија у факултету, те куповину оне опреме која је потребна за извођење наставе. На тај начин, настала је ова зграда. Господин Ласица, ондашњи градоначелник Српског Сарајева, када сам дошао код њега на први разговор да нам се додели онај торањ, који је био у армираној бетонској конструкцији, за два дана реаговао и рекао: „Хајде да позовемо и Филозофски факултет, да видимо хоће ли се и они придружити.“ Они су се придружили и на тај начин су настале ове две зграде које су по себи привукле и ову трећу зграду у којој се налази Економски факултет.

Од тог времена, када је било нула запослених наставника и сарадника, дошли смо у ситуацију да сада имамо десет, а ускоро ћемо имати једанаест наставника у сталном радном односу са пуним радним временом и имамо осам асистената. Дакле, већ имамо оно што факултет чини факултетом, јер факултет не чини факултетска зграда иако је дужна, факултет факултетом чине људи који у њему делују. Од 1992. године, иза нас је укупно уписаних 6.973 студента на студиј права на нашем факултету. Иза нас је осам доктора наука који су то академско звање стекли на нашем факултету. Иза нас су 32 магистра правних наука и магистра права. Збирно исказано, иза нас је 15 мастера права, 1.394 дипломирана правника и са нама је тренутно 1.391 студент са различитим статусима, који студирају на нашем факултету. Радимо у заиста отежаним условима у којима не ради ниједан факултет на нашем Универзитету, делом нам се примакао, али не у целости, Пољопривредни факултет, који ради у једнако тешким околностима.

У чему се састоји тежина нашег рада? Волео бих да је разумете и ви наши дипломанти и ви који ово слушате. Радимо на три места, професор Томић је некад знао да каже као да имамо три факултета. Истина је близу тог исказа. Радимо у седишту у Палама, у одељењу у Бијељини, које је старо већ двадесетак година, и у одељењу у Сребреници.

Одељење у Сребреници није било наша жеља, то је био захтев Владе Републике Српске и ресорног министарства, да због околности које су у Сребреници постојале, имајући у виду деловање Правног факултета из Сарајева, организујемо рад. Ми смо то урадили и то је изискивало заиста морам да кажем изванредне људске напоре, наставника и сарадника нарочито, али и других запослених на факултету. Ми смо то до сада издржали премда су нам снаге за рад на три радна места заиста пресахнуле и надамо се да ћемо ускоро бити ослобођени рада одељења у Сребреници за које у овом часу не постоји интерес студената који је постојао 2010. године, када је одељење основано и када је тамо започет рад.

Иза нас је девет монографија, двадесет четири уџбеника, три зборника радова са научних скупова и два у штампи. Све то су издања Правног факултета а имамо и своју периодичну публикацију у којој штампамо радове наших наставника, сарадника и других заинтересованих аутора чланака у нашем годишњаку. Иза нас је шест научних скупова. Ове године нисмо били у прилици да га организујемо. Надамо се да ћемо успети на пролеће, јер за наш научни скуп влада прилично велико интересовање наставника и сарадника правних факултета из бивше Југославије, пре свега из Републике Српске и Србије, али и из Хрватске и Словеније. Сви они су звали телефоном ове године и питали што им не стижу позивнице, што значи да су задовољни организацијом и зборницима радова који иза нас остају, а којима се служе и они који се баве правном теоријом и науком и они који се служе правном праксом.

Исказане бројке које су сведене и други подаци који су сведени на минимум због економије времена показују да смо заслужили ово одликовање и да смо у моћи да га заиста поносно и достојанствено носимо. Све исказано показује да овај факултет јесте стожер правног образовања у источном делу Републике Српске, да је стожер правничке професије у источном делу Републике Српске, да је носилац научно-истраживачког рада у правној области. Да смо стожер правног образовања показује то да имамо оволики број студената. Да смо стожер правне професије, говори већ летимичан поглед на носиоце високих и средњих положаја у правосуђу у републичкој управи, заједничким органима, органима локалне самоуправе у предузећима, гдје ради доста успешно веома велики број наших дипломаната. Тако ће бити ускоро и са вама, који ћете се сада упутити у тражење посла. Да смо носиоци научно-истраживачког рада у правној области, показују бројеви наших издања на којима стоји лого нашег факултета и који проносе ту врсту његовог угледа.

Свим овим смо задовољни. Увек се питамо да ли је могло боље и да ли је могло горе. Горе је сигурно могло бити, али то нисмо допустили. Можда је могло бити боље, али не много боље, јер нам се чини да смо радили на границама нашег максималног напрезања. Чекају нас бројни задаци у периоду који долази. Сигуран сам да ћемо успети да овладамо њима, нарочито због ових пет нових доктора наука, четири нова доцента, а ускоро још једног новог, и у наредне две до три године два сигурно, а четири на видуку. Успећемо да стабилизујемо до краја наш основни студиј. Надам се да ћемо успети да популаришемо са

општим побољшањем стања у нашем друштву и мастер студије, јер оне заиста јесу успорене, а ширењу начина правничког размишљања без кога ни примерене ствари права на прави начин нема, без ког нема ни праведног права ни ваљаног права, ни његовог правичног примењивања.

Данас ћемо поделити неколико признања која факултет додељује оним установама, организацијама и појединцима који су допринели раду Правног факултета, без посебне потребе да говорим о сваком од њих. То ће бити речено када се буде читао садржај повеље или захвалница. Могу да истакнем само неке. Остварили смо добру сарадњу са Инглиш буком из Београда, који је библиотеци нашег факултета поклонио, како каже наш управник библиотеке доц. др Димитрије Ћеранић, више од 1.500, па онда каже можда 1.640 књига, па ћемо стати на овом другом, на енглеском језику из правних наука, што је заиста јединствен допринос. Нећемо то претварати у новац, али рачунајте да ниједна од тих књига није испод 25, а неке су и неколико стотина евра или конвертибилних марака. Затим, добру сарадњу смо остварили Џендер центром Владе Републике Српске, са којим смо организовали Школу родне равноправности. Ова потоња је завршена пре неких месец дана и то веома успешно, што је била оцена и организатора и полазника. Остварујемо тренутно веома добру сарадњу са високим комесеријатом за избеглице, која није наравно на нивоу као са ове прве две установе, али је заиста уочљива и са њима ћемо организовати један вид упознавања, правну клинику за права избеглица. То је проблем који доминира модерним светом, нарочито модерном Европом, који још није запљуснуо у целости Босну и Херцеговину, а надамо се да неће. Морамо да будемо спремни ако се то деси.

Поносни смо и на наше студенте које ћемо промовисати на част магистара наука и дипломираних правника. Ви сте, да кажем како то инжењери кажу, наш финални производ. Ви сте они и оно због чега ми постојимо, ви сте и резултат нашег дела, али ви сте и прека потреба сваког друштва које неће да нестане у анархији комадању, безнађу. Пред вама стоје веома велики задаци. Ви, магистри правних наука и магистри права, ћете имати задатак поврх свега јер смо убеђени да смо вам шире отворили очи о праву као појави, о стварању и примени права, о правним институтима за области за које сте се определили, и да ћете тим ширим и бољим очима усмеравати оне друге који немају тако раширене очи у правничкој професији. Једном речју, ваше обавезе су, од сада па надаље и убудуће, што би рекао Ого Ћулибрк из Надреалиста, веома велике. Убеђен сам да ћете тај терет и част носити како треба, јер, што кажу, диплома ове врсте посебно обавезује. Ви сте искусни и за вас су прве године или прва деценија или деценије рада у правничкој професији. Но, ту иза вас су они који ће тек закорачити у свет правничке професије и који тек треба да се упознају са деонтологијом правничке професије у било ком његовом занимању, а деонтологија је она наука на коју веома често заборављамо. То је један део моралне науке, наука о дужностима. Сви се веома често позивамо на различита субјективна права, уставна права, правна овлашћења, али веома често заборавимо да смо носиоци тих дужности које нису корелат таквих уставних права, субјективних, законских

права и правних овлашћења, да без њих не може да постоји ниједно друштво и да без њих не може да постоји ниједна професија.

Пред вама су тешки задаци а испред је честитка коју вам у име и за рачун свих запослених на овом факултету, свих његових студената, садашњих и будућих, упућујем, а пре вас упућује честитку вашим створитељима, вашим родитељима, који, убеђен сам још више и страсније славе ваш завршетак студија, јер су и зрелији и искуснији, јер су иза њих изузетно велике муке и надања која су у вас уложена, дакле и њима и вама искрено честитамо и желимо да брзо нађете запослење. Неће бити једноставно. Мораћете бити упорни каако бисте заиста часно носили лого и барјак Правног факултета, који вам је дао много. Можда неко од вас и у овом часу, премишљајући о пређеном, може да се присети неког не баш слатког или горког тренутка проведеног на овом факултету, али када почнете да радите, видећете да ћете и ви са другима делити и горке и слатке часове и да ћете, извршавајући своје професионалне обавезе, приређивати горке тренутке, зато што они не схватају да другачије не може да буде. Због тога вам предлагем, скоро да вас молим, ако је таквих горких тренутака било, а сумњам да их је било много, да их заборавите, да их имате у памћењу, али да преовладају ова добра, јер ви сте деца овог факултета, ви заједно са нама проносите његов углед и да кажем његову славу и молим вас да достојанствено носите то што сте користили из наших образовних и научних предавања.

Враћајте се увек свом факултету, јер ово је ваш факултет. Враћајте му се на било који начин, да га обиђете, да уђете, да попијете кафу, да се саветујете, да упишете мастер студиј, да дођете по неки савет из правничке професије, да дођете просто да се видимо. Не заборављајте кућу из које сте понели, као што никад не треба да заборавите ни родитељски дом. То су две куће са којима сте ступили у живот, једна најдража је родитељски дом, а ова са којом сте ступили у ваш професионални живот је овај факултет и немојте никада да га заборавите. Ми ћемо се потрудити да то заиста и буде тако. Намерни смо да ове године почнемо све што је потребно да организујемо клуб бивших студената и да заједно са вама пронађемо одговарајуће облике дружења и сарадње који ће бити потребни и вама и нама. Хтели бисмо да упознате, кад већ нисмо имали то у наставном програму, и деонтологију правничких позива, да схватите да су људи, једнако како су жедни воде тако су гладни хране, жедни и правде, да су закони, једнако како су жедни и своје примене, жедни своје правичне примене која ће умањити њихову строгост, јер општост закона неће моћи да познаје све појединачне случајеве које не можемо предвидети. Због тога, чувајте људима слободу, чувајте људима њихова права, дајте им право. Када треба, објективно коригујте правичношћу, чињенична стања утврђујте потпуно и истинито, немојте да ништа ломите преко колена. Наша правничка професија је позната по томе што правнички начин размишљања мора да буде спорији него што је војничка реакција. Код нас ништа не сме да се ломи преко колена, немојте ломити ни чињенично стање, али немојте ни примењивати ни део процесног ни материјалног права

док не будете сигурни да сте утврдили њихов прави дух и смисао. У почетку ће то бити теже, али стицањем искуства и понекад преласка у рутину, ствари ће постајати једноставније. Никада се не поведите за својим интересом, нити интересом својих ближњих. Никад се не поведите за интересом своје околине, никад се не поведите за интересом јачег или слабијег, него вагајте и никад се не поведите за коруптивним интересом. У нашој професији то је заиста смртни грех. Убеђен сам да ћете све учинити како треба, да ћете се и у тренуцима кризе присетити лекција са факултета, да ћете се присетити ове промоције. Свима вам још једном честитам!